

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

EXAMENSARBETE
SVA303 15 hp
VT19

Härskarens skamfulla uttryck

En studie av tre härskartekniker på Facebook

*The shameful expressions of the suppressor
A study on three suppression techniques on Facebook*

Sofia Bendix

Handledare: Gerrit Berends
Examinator: Annaliina Gynne

SAMMANDRAG

Sofia Bendix

Härskarens skamfulla uttryck
En studie av tre härskartekniker på Facebook*The shameful expressions of the suppressor - A study on three suppression techniques on Facebook*

2019

Antal sidor: 39

Syftet med denna studie är att undersöka vilka ord och uttryck som förekommer när härskartekniker används på det sociala mediet Facebook. Kvantitativa och kvalitativa metoder har använts för att undersöka hur män och kvinnor i ålder mellan 25–65 år har blivit utsatta för härskarteknikerna förlöjliga, påförande av skuld och skam samt våld och hot om våld. Resultatet visar att kvinnor oftare blir utsatta för härskarteknikerna än män. Härskartekniken förlöjligande är den härskarteknik som oftast förekommer och nedvärderande är den kategori för karakteristik av olämpligt språkbruk som förekommer mest. De slutsatser som går att dra utifrån undersökningen är att kvinnor ännu är de som oftast utsätts för härskartekniker samt att yngre människor uttrycker grövre ord och uttryck då de nyttjar härskartekniker på Facebook.

Nyckelord: Härskarteknik, Facebook, förlöjligande, påförande av skuld och skam, våld och hot om våld, uttryck, makt, karakteristik av olämpligt språkbruk

Härskartekniker är en form av social manipulation som används i syfte att skaffa sig, eller behålla, makten eller en position.

(Ländin, 2014:11)

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	6
1.2 Disposition.....	6
2. Bakgrund och tidigare forskning	7
2.1 Makt och maktrelationer	7
2.2 Härskartekniker – varför och hur då?	8
2.3 Studier om kränkande språkbruk och näthat i det digitala samhället.....	9
2.4 De sju klassiska härskarteknikerna.....	11
2.4.1 Osynliggörande.....	12
2.4.2 Förlöjligande.....	12
2.4.3 Undanhållande av information	12
2.4.4 Dubbel bestraffning	12
2.4.5 Påförande av skuld och skam	13
2.4.6 Våld och hot om våld	13
2.4.7 Objektivisering	13
2.5 Facebook och tre härskartekniker.....	13
2.5.1 Förlöjligande på Facebook	14
2.5.2 Påförande av skuld och skam på Facebook	15
2.5.3 Våld och hot om våld	16
3. Material och metod	17
3.1 Undersökningens genomförande och material	17
3.2 Urval och avgränsningar	18
3.3 Metoder för analys.....	19
3.4 Validitet och reliabilitet.....	19
3.5 Etiska aspekter.....	20
4. Resultat	21
4.1 Enkätresultat.....	21
4.2 Intervjuresultat.....	23
4.2.1 Informant 1	23
4.2.2 Informant 2	23
4.2.3 Informant 3	24
4.2.4 Informant 4	25
4.2.5 Karakteristik av olämpligt språkbruk	25
5. Diskussion	28
5.1 Resultatdiskussion.....	28

5.2 Metoddiskussion.....	32
6. Avslutning	33
6.1 Förslag till vidare forskning	34
Källförteckning	35
Tryckta källor	35
Internetkällor	36
Bilagor	38
Bilaga 1 – Frågorna i den elektroniska enkäten	38
Bilaga 2 – Intervjufrågorna	39

1 Inledning

Människor är språkbrukare och i och med detta kan människor använda språket som ett maktmedel emot andra människor för att känna sig överlägsna. För att utöva sin makt kan människor använda härskartekniker. Har du någon gång blivit utsatt eller själv utsatt någon annan för de sju klassiska härskarteknikerna *osynliggörande*, *förlöjligande*, *undanhållande av information*, *dubbel bestraffning*, *påförande av skuld och skam*, *våld och hot om våld* samt *objektivering* i samband med maktutövning på sociala medier? Dessa sju härskartekniker har identifierats på sociala medier och i synnerhet på Facebook menar Nyberg & Wiberg (2014:45). Det sociala mediet Facebook gör det enkelt för människor att uttrycka sig öppet och utan hämningar. Härskartekniker uttrycks och förekommer varje dag överallt i världen och enligt *Nationalencyklopedin*, (NE, 2019) är härskarteknik ett sätt att hävda sin egen maktställning genom att förringa en individ eller en hel grupp. Härskartekniker har som syfte att upprätthålla en ensidig maktposition gentemot en annan människa eller grupp. Begreppet *härskarteknik* har sitt ursprung i den tyska filosofen och sociologen Georg Simmels teori om samhällslivet som genom en mer eller mindre spontant organiserad samhällsstruktur som uttrycks genom att makten fördelas mellan över- och underordnade grupper. På en individuell nivå uppfattas tillhörighet till dessa grupper som naturgivna och ”osynliga” och därmed självklara, både av de som är överordnade och de som är underordnade (NE, 2019).

Ås (2006:1) uttrycker att användandet av härskartekniker kan ske omedvetet då det främst från männens sida är ett vanligt sätt att tala till och behandla kvinnor på. Detta faktum var en stor anledning till att jag valde att studera detta ämne för att se om det finns någon skillnad på kvinnliga och manliga ord och uttryck. Det är intressant att ta reda på hur detta yttrar sig på Facebook som är en populär social medieplattform på internet. Ås (2006:1) anser att härskartekniker kan ses som en form av psykisk misshandel.

I Internetstiftelsens (2018) undersökning om svenskarnas dagliga användande av sociala medier visar det sig att Facebook är det största och mest använda sociala mediet. Hela 76 % av Sveriges befolkning använder detta sociala medium dagligen. Det visar sig även i denna studie att aktiviteter så som att dela inlägg eller delta i grupper minskar.

I denna studie begränsas härskarteknikerna till *förlöjligande*, *påförande av skuld och skam* samt *våld och hot om våld*. Det uttrycks mer ord när dessa tekniker används än vad som exempelvis uttrycks genom härskarteknikerna *osynliggörande* samt *undanhållande av information* där en härskare endast ignorerar en annan person på Facebook och alltså inte uttrycker några ord. Så tidigt som på 1970-talet identifierade den norska socialpsykologen

Berit Ås (1982) de fem härskarteknikerna jag presenterade i början av detta avsnitt, däribland förlöjligande och påförande av skuld och skam. Härskartekniken våld och hot om våld identifierades och fick sitt namn först senare.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka vilka ord och uttryck som förekommer när härskartekniker används på det sociala mediet Facebook. Kvantitativa och kvalitativa metoder har använts för att undersöka hur män och kvinnor i ålder mellan 25–65 år har blivit utsatta för härskarteknikerna förlöjliga, påförande av skuld och skam samt våld och hot om våld.

Genom att svara på följande frågeställningar avser jag att uppnå studiens syfte:

1. Är det kvinnor eller män som utsätts mest för härskartekniker på Facebook?
2. Vilken av de tre härskarteknikerna förlöjligande, påförande av skuld och skam samt våld och hot om våld förekommer mest/minst på Facebook?
3. Vilka ord och uttryck utsätts män och kvinnor för på Facebook?
4. Vilka kategorier inom karakteristik av olämpligt språkbruk har informanterna utsatts för?
5. Vilken kategori inom karakteristik av olämpligt språkbruk förekommer mest?

1.2 Disposition

I kapitel 2 presenteras en introduktion till det sociala mediet Facebook, tidigare forskning om språk och uttryck på Facebook, studier om kränkande språkbruk, makt samt en presentation av de sju klassiska härskarteknikerna och tidigare forskningen om dem. I kapitel 3 redogörs det material som använts till denna studie samt de metoder som valts för att analysera materialet. Sedan presenteras resultaten i kapitel 4 för denna studie med en fördelning av kvantitativa samt kvalitativa analysmetoder. Studien avslutas med kapitel 5 där resultat- samt metoddiskussion diskuteras. Slutligen presenteras en avslutning samt förslag till vidare forskning under kapitel 6.

2 Bakgrund och tidigare forskning

I detta kapitel presenteras inledningsvis tidigare forskning om makt och maktrelationer under avsnitt 2.1. Därefter följer studier om härskartekniker och varför de förekommer i avsnitt 2.2. Sedan presenteras studier om kränkande språkbruk och näthat i det digitala samhället i avsnitt 2.3. I avsnitt 2.4 beskrivs (generellt) de sju klassiska härskarteknikerna. Slutligen presenteras det sociala mediet Facebook närmare tillsammans med de tre utvalda härskarteknikerna i avsnitt 2.5.

2.1 Makt och maktrelationer

Börjesson & Rehn (2009:27) menar att människor som lever i den västerländska kulturen är uppfostrade till att inte uttala positiva känslor och uttryck kring maktutövande. Säger någon att denne tycker om att utöva makt så upplevs denne som en elak människa, en människa som saknar empati. Detta beror på att vi med maktutövning menar tvång, kontroll samt bestraffning. Vi är benägna att tala om makt i negativa ordalag, oberoende av den njutning eller positiva upplevelser vi ändå kan ha av makten hävdar Börjesson & Rehn (2009:27). Vidare menar Börjesson & Rehn (2009:23) att i diskussioner där man menar att vissa har makt över andra implicerar man normalt att det ska finnas en konflikt mellan olika parter, där man har olika åsikter, olika mål och försöker driva igenom dessa. Makten blir då ett ord för att beskriva denna konflikt. Maktspråk, som är negativt laddat, innebär att makten försvarar sina privilegier, sin överhöghet, sitt bestämmande. Den som använder maktspråk bjuder inte in till dialog eller konsensuspråket blir en dialog och blir till ett verktyg för förtryck (Börjesson & Rehn, 2009:80). Människor tänker ofta att vad som får sägas i en viss situation är beroende av etikett, tabun, förhållningsregler och liknande påbud. Språkanvändningen innebär alltså att spela spelet som det bör spelas, med hänsyn till sociala överenskommelser av ett visst slag och i sin tillhörande kontext, anser Börjesson & Rehn (2009:82).

Det skapas samhällsordningar genom en språklig samt en diskuterande relation människor emellan menar Habermas (1990:185). Foucault (1980:104) påstår att det i varje social relation pågår ett maktspel och att det inte går att undgå eftersom det förekommer överallt. Med det enorma användandet av sociala medier såsom Facebook blev det naturligt att maktspelet och maktutövandet även skulle flytta in där.

Tannen (1994:97) förklarar att makt har att göra med viljan av att ha kontroll över andra människor. Det är en förlängning av oberoende och en önskan om att inte bli påtvingad något. Det har även att göra med att registrera en social status, eftersom en överordnad status ger

rätten att kontrollera samt göra motstånd mot att bli kontrollerad. Indirekt tal kan göra det möjligt att kontrollera andra utan att det verkar så (Tannen, 1994:97).

Genom vår användning av sociala medier skapas enkelt nya maktrelationer och tack vare dagens teknikutveckling får kommunikationen en större kraft och räckvidd. Numera är de maktutövande på nätet inte bara grupper av människor utan de är även sammanflätade, sammanlänkande och överlänkande grupper. Grupper som är spridda över hela världen kan vara sammanflätade och samtidigt besitta samma vilja av att utöva makt över samma ”offer”. Det skapas organisatoriska nivåer och hierarkier, maktutövare och mottagare på nätet vävs samman. Det skapas alltså nät av härskartekniker, (Nyberg & Wiberg, 2014:10).

I Jönsson & Stenströms (2014:33) studie om härskartekniker, se avsnitt 2.5 för en utförlig beskrivning av härskarteknikerna på Facebook, visade det sig att det finns ett tydligt maktspel på nätet där normen skiljer sig från det vi kan se ”offline”. De menar att det skapas en helt annan förutsättning för användningar av härskartekniker på nätet, internetanvändarna kan kommunicera på sina egna villkor och de kan själva välja var, när och hur de väljer att uttrycka sig samt utöva sin makt. De har också kommit fram till att användarna vågar uttrycka starka och laddade ord och känslor då de sitter bakom en trygg skärm. Innehållet på nätet har blivit allt mer användargenererat och detta anser Jönssons & Stenström (2014:33) vara anledningen till att härskartekniker existerar online. Det är även en förklaring till varför härskartekniker uttrycks med diverse olika uttryck.

2.2 Härskartekniker – varför och hur då?

Inspirerad av Georg Simmels tankar beskrev den norske filosofen och psykologen Ingjald Nissen (1896–1977) redan 1925 konceptet härskarteknik, och i en uppmärksamrad bok, *Psykopaternas diktatur* (1945), såg han folket i Tyskland under naziregimen som drabbade varelser för en diktatur där mytologisk manlighet och kraft stod över den underlägsna kvinnan vars uppgift och öde var att tjäna mannen och att föda barn till världen. Härskartekniker var nazisternas metoder för att bevara och stärka samhällssynen och könsmaktsordning som enligt Nissen bevaras genom samhällets förhärskande attityder och värderingar. Dessa är grunden för alla härskartekniker och man menar att tack vare dessa har kvinnan övertygats om sin underlägsenhet gentemot mannen och att hennes underlägsenhet är knuten till hennes kön (NE, Härskarteknik, 2019).

Eksvärd (2012:197) påstår att den som utsätter andra för härskartekniker gör det av olika skäl. Några skäl kan vara att man är fast i en könsroll eller i en social roll i ett specifikt

sammanhang. Ett av de vanligaste skälen till trots är bristen på medvetenhet till signalerna som sänds ut. Exempelvis kan det hända att man kan få andra att tro att man är arg trots att så inte är fallet.

Idag förekommer totalt sju så kallade klassiska härskartekniker som grundar sig i socialpsykologen Berit Ås (1982) studier, som kallas för *de klassiska härskarteknikerna*, och dessa är *osynliggörande, förlöjligande, undanhållande av information, dubbel bestraffning, påförande av skuld och skam, våld och hot om våld* samt *objektivering*. Det var Ås som först gav härskarteknikerna sitt namn år 1978 och de härskartekniker som formulerades av henne har spelat en viktig roll i våra möjligheter att synliggöra och sätta ord på mer eller mindre subtila maktstrukturer mellan män och kvinnor. Det blev till viss del enklare att lyfta upp och diskutera fenomen som upplevdes som subtila i olika mötessituationer.

I Corneliusson och Wängdahls (2013:69) forskning om kommunikation i mötessituationer drogs slutsatsen att härskartekniker online utövas av båda könen. Detta menar de är skäl till att anta att utövandet av härskarteknik inte endast är ett verktyg för män att härska över och förnedra kvinnor. Detta skulle kunna tolkas som att vi idag har ett mer jämställt samhälle mellan könen, trots att vi inte slutat att utöva härskartekniker för att utöva makt. Kvinnor utövar även härskartekniker mot andra kvinnor, vilket påvisar att även kvinnor faktiskt ”vågar” uttrycka sig på ett sätt som tidigare män gjort i större utsträckning (Corneliusson & Wängdahl, 2013:70).

Härskartekniker är en del av en så kallad mellanmänsklig kommunikation och ett fenomen som har studerats under lång tid. Innan sociala medier användes skedde denna kommunikation oftast mellan två individer ”offline”. Två eller fler personer kan nu lättillgängligt finna kontakt med varann online trots att de bor i olika länder och plötsligt skapas en asymmetri, en slags maktrelation där den ena parten använder tekniker för att ställa sig *ovanför, vid sidan om* eller *på avstånd ifrån*. Det handlar om att vidmakthålla ett socialt överläge. Det sker ofta subtilt men ändå är det uppenbart (Nyberg & Wiberg, 2014:10).

2.3 Studier om kränkande språkbruk och näthat i det digitala samhället

I sin studie om sociala mediers inverkan på språket skriver Bellander (2011:16) att elektronisk interaktion ska gå snabbt och vara kortfattat. Det ska alltså vara enkelt att förstå så mycket som möjligt av så lite text som möjligt. Detta kan i sin tur medföra språkliga konsekvenser och skapa missförstånd mellan människor. Bellander beskriver att vi skapar fästpunkter för

ögat som ger ingångar i text. Till exempel skriver Bellander (2016:17) att utropstecknet efter *välkomna!* och *baby!* utgör tydliga exempel på visualisering, alltså hur texten anpassas för ögat. När vi känner en annan människa kan vi utelämna mer och mer information och ord och det blir alltså lättare för oss att gå mot att bli mer kortfattade.

Facebook är idag en stor kommunikationskanal för spridning av åsikter i text, bild samt film. Det kan få människor att komma närmare varandra och känna glädje men skapar tyvärr även ofta rädsla och oro menar Bohlin (2016:53). Näthat är idag ett växande problem och det finns även en allmän hatkultur som innebär att många drabbas. Långt ifrån alla utsätts men oavsett är det tråkigt att möjligheten att utsätta andra för näthat är så lätt att ta till, (Bohlin, 2016:53). I och med ett upprop vid namn #Metoo som är en så kallad hashtag som skapades i sociala medier för att uppmärksamma omfattningen av sexuella trakasserier mot kvinnor uppmärksammades även nyttjandet av härskartekniker på internet. Statens medieråd (2018) gjorde en undersökning angående trakasserier på internet och det visar sig att allt fler kvinnor och anmäler sexism, hot och hat på Facebook och andra sociala medier. En anledning till att fler flickor anmäler detta kan med största sannolikhet bero på att de motiverades av #Metoo-uppropen i sig och genom att det talades mer om hur hemskt och omfattande denna situation faktiskt var (Kuronen, 2018).

Vanligt förekommande ord och uttryck på Facebook och andra sociala medier är de av hot och trakasserier. Polismyndigheten (2019) beskriver att begreppet *näthat* inte är en juridisk term utan ett samlingsbegrepp som kan handla om olika typer av brott. Detta kan ibland kallas för nätmobbing eller internettrakasserier. De vanligaste förekommande näthatsbrott är förolämpning, olaga hot, ofredande och förtal. Det kan även vara hets mot folkgrupp och sexuellt ofredande. Detta är en balansfråga eftersom vi i Sverige har yttrandefrihet och denna lag gäller även på internet. Det går att anmäla näthat på Facebook men polis och åklagare går sällan vidare med de drabbade som har gjort en anmälan. Oftast är det de som har blivit utsatta av något som förknippas med sexualitet eller rasism som polisen går vidare med (Polismyndigheten, 2019).

Nätverket Näthatsgranskaren granskar hatet på bland annat Facebook och de har i en studie kommit fram till att de som utövar näthat ofta är kvinnor över 65 år skriver Joelsson (2018). En av anledningarna till detta tros vara bristen på källkritik hos denna målgrupp. Kvinnorna är offer för falska nyheter vilket i sin tur får dem att känna rädsla och otrygghet som sedan uttrycks med näthat mot andra (Joelsson, 2018).

I Kristina Boréus (2006), studie om språk och diskriminering undersöker hon processen hur minoritetsgrupper definieras genom en typologisk diskursiv diskriminering. Boréus

utgångspunkt är att kampen om idémakten bistår olika samhällsliga aktörer åtskilda möjligheter att påverka idébildningen utifrån olika förhållanden. Ett sådant förhållande är språkbruket vid ett specifikt tillfälle, (Boréus, 2006:410). Då det handlar om särskilt vissa omstridda begrepp påverkar och påverkas språket och uttryck av förändringar i idéerna.

Landqvist (2012) studerar polisens uppfattningar angående kränkande språkbruk, vilket kallas även för benämningsspraktiker. Landqvist använder enkäter för att undersöka vilket språkbruk poliser uppfattar som olämpligt. Sina resultat jämför han med hur vårdpersonal besvarar en likadan typ av enkät. Landqvist menar att polisernas uppfattning om kränkande språkbruk ligger till grund för allmänna kulturella normer, kulturen som individen tillhör påverkar språkbruket men det är ändå individen som ansvarar för att inte ha en dålig attityd och kränka andra. I motsats till polisernas uppfattning är vårdpersonalen istället mer normkritisk. De förenar nedvärderande språk till hierarkiska strukturer som reproduceras inom vårdorganisationen (Landqvist, 2012:58). För att komma fram till detta använder Landqvist analysmetoden karakteristik av olämpligt språkbruk. Informanterna väljer här att kategorisera den typ av språkbruk som de anser vara oacceptabelt med någon eller några av de sammanfattande beteckningarna: nedvärderande, kränkande, förnedrande, skällsord, könsord samt svordomar. De ord som kan placeras inom dessa kategorier kan vara ord och uttryck som ”Du är ful”, ”Bög” eller ”Fy helvete”. Svaren utgår från generella regler om vad som anses vara opassande och fult snarare än erfarenheter från verkliga situationer.

I sin forskning om laddade ord ville Vogel (2014) få svar på varför användningen av ett uttryck minskar till förmån för användningen av ett nytt uttryck. Hennes tolkning var att missförhållandet mellan uttryck och begrepp uppkommer när samhällsideologin förändras då vissa värderingar får större utrymme. Vogels slutsats utmynnar även i att nedvärderande ord blir detsamma som en sämre matchning mellan begrepp och uttryck (Vogel, 2014:85).

2.4 De sju klassiska härskarteknikerna

Jag kommer nedan att presentera de sju klassiska härskarteknikerna varav de fem första grundas i Berit Ås (1982) tidigare studier då det var hon som först identifierade dessa och gav dem sitt namn. Sedan presenteras de övriga två härskarteknikerna utifrån Nyberg och Wibergs (2015) tidigare studier.

2.4.1 Osynliggörande

Osynliggörande innebär att offret blir ignorerad, förbisedd och görs osynlig och det kan ske på varierande sätt. Ett exempel Ås bidrar med är att kvinnor med chefspositioner blir förbisedda och ”glöms”, (Ås, 1982:37). Ås menar att detta är en maktstrategi som till en följd får kvinnan att förlora sin identitet. Att göras osynlig kan vara förödmjukande för den som blir utsatt. Valet av språk spelar en stor roll vid denna teknik då språket kan bidra till att den utsatta känner sig förbisedd. Ett exempel där en konsumentombudsman kan vara en kvinna men benämningen kan göra att det tas för givet att en man besitter denna position och därav kan kvinnan känna sig förbisedd (Ås, 1982:38).

2.4.2 Förlöjligande

Blir någon förlöjligad innebär det att personen som är offret blir förlöjligad eller utskrattad, alltså denne görs narr av. Ett skratt kan leda till ångest och obehag beroende på situationen anser Ås (1982:42). Exakt som i osynliggörande spelar även här språket en viktig roll, härskartekniker kan uttryckas i form av att synonymer används och den utsatta blir kallad för något nedvärderande. Uttrycket och kommentaren kan menas som ett skämt men den som träffas kan likväl känna sig förlöjligad. Ett exempel är att kvinnliga politiker kan liknas vid djur så som gäss eller suggor (Ås, 1982:44).

2.4.3 Undanhållande av information

Undanhållande av information innebär att alla som berörs inte får samma information, om någon ens någon information över huvud taget. Undanhållande av information har skett under en lång tid gentemot kvinnor i offentliga sammanhang, då det exempelvis rör sig om kvinnors egna rättigheter i samhället hävdar Ås (1982:49). Ett exempel angående detta är kvinnors kamp för rätten att få studera vid universitet och högskolor för att få en utbildning (Ås, 1982:46).

2.4.4 Dubbel bestraffning

Dubbel bestraffning innebär att hur den utsatta än gör så gör denne fel. Tekniken nyttjas mot de personer man har fördomar mot och den utsatta blir dömd både för ett bestämt uppförande samt för motsatsen. Ett exempel på detta är kvinnan som både jobbar och är hemma och tar

hand om sina barn. Spenderar kvinnan för mycket tid på jobbet gör hon fel och spenderar hon för mycket tid hemma med sina barn gör hon också fel (Ås, 1982:50).

2.4.5 Påförande av skuld och skam

Påförande av skuld och skam är en följd av föregående härskartekniker som innebär att personen som blir utsatt för härskartekniken känner skam eller skuldkänslor. Ett exempel som ges vid påförande av skuld och skam är där (amerikanska) mammor får skulden för att deras söner har utvecklat en våldsmentalitet. Detta till trots att kvinnorna inte kan påverka vad som visas på TV eller den öppna glorifieringen av krigshjältar är det de som får skulden till mäns våld (Ås, 1982: 54). Hade kvinnorna varit medvetna om denna teknik och kunna identifiera den hade de även kunnat skydda sig mot den och som en följd inte behövt känna varken skuld eller skam anser Ås (1982:55).

2.4.6 Våld och hot om våld

Härskartekniken våld och hot om våld kan uttryckas och upplevas på många vis. Det handlar om att skapa otrygghet genom våld, hot, förbud samt trakasserier. Den utsatta kan känna sig hotad trots att hotet inte uttryckts explicit. Exempelvis kan man utnyttja sin fysiska styrka mot en annan person för att driva igenom sin vilja, bli hörd och skrämmas med tomma hot (Nyberg & Wiberg, 2015:07).

2.4.7 Objektivisering

Härskartekniken objektivisering handlar om när vi bemöter och betraktar en person (eller en grupp) som en sak, ett objekt, i kontrast till en tänkande människa. Den som objektiviserar fokuserar på ditt kön och din kropp och är mindre intresserad av ditt budskap, oavsett hur väl underbyggda dina argument eller din kompetens är. Ett exempel på hur objektivisering kan utspela sig är då någon väljer att kommentera dina ben i stället för ditt budskap, eller när du förutsätts ha nått din ledande position på grund av kön eller utseende snarare än kompetens och erfarenhet (Nyberg & Wiberg, 2015:07).

2.5 Facebook och tre härskartekniker

För tre år sedan fyllde Facebook tio år och Ewald (2016) skriver i en artikel att sajten har ändrats mycket sedan den startades som ett verktyg för universitetsstudenter. Sociala

medieplattformen Facebook är idag en av de mest besökta sajterna i hela världen. Nationella nyhetsbyrån (TT, 2019) meddelar att antalet användare på Facebook ökar och i januari i år låg antalet användare på 1,52 miljarder. Som jag nämnde under kapitel 1 har jag begränsat mig till att studera de tre härskarteknikerna *förlöjligande*, *påförande av skuld och skam* samt *våld och hot om våld* eftersom det förekommer och uttrycks mer ord än vad som exempelvis uttrycks genom härskarteknikerna *osynliggörande* samt *undanhållande av information* där en härskare inte uttrycker några ord alls utan ignorerar den utsatta helt och hållet.

2.5.1 Förlöjligande på Facebook

Förlöjliga är en härskarteknik som Ås (1982) beskriver som att ha roligt på någon annans bekostnad. Det kan handla om hur man ser ut, rör på sig, eller uttrycker sig. Det handlar om att man vill infantiliserar någon, det vill säga förminska någon. Vill man förminska en vuxen går det att till exempel jämföra dennes beteende med ett barns. Att bli tilltalad med *lilla gumman* är ett sådant exempel (Nyberg och Wiberg, 2015:50). Kvinnor kan ibland jämföras med djur som exempelvis *höns*, *skator*, *kossor* samt *suggor* etc. Vidare på temat kvinnor finns det en uppsjö av ”kvinnliga egenskaper” och beteenden på ett förlöjligande sätt. Dessa kan vara att de *pladdrar*, *skvallrar*, kallas för *hora*, *hysteriska fruntimmer*, *känsliga fruntimmer* samt *slampa* etc. Således blir kvinnor ofta förlöjligade genom negativa beskrivande egenskaper. Många av dessa ord och uttryck går långt tillbaka i vår kultur och man brukar ofta säga att *vara känslig* är en kvinnlig känsla. Män kan i sin tur förlöjligas genom att *jämföras med kvinnor* (Nyberg och Wiberg, 2015:50). Det är svårt att hitta en motsvarande mängd förlöjligande uttryck men en del exempel finns att lyfta fram. Män kan till exempel vara *en riktig bock* eller få höra att denne betar sig som *en gammal gubbe*. Här förekommer jämförelser ofta med andra män eller djur (Nyberg och Wiberg, 2015:51).

När härskartekniken förlöjligande uttrycks är den ett tecken på en ytterst ojämlig relation mellan de inblandade parterna. Den som förlöjligar sitt ”offer” dominerar den aktuella situationen genom att den som utsätts blir tillfälligt förminskad och därmed förlorar status tillfälligt. Parallellt döljs ofta härskartekniken inom ett så kallat ”skämt” (Berg & Bohlin, 2017:64).

I Jönsson och Stenströms (2014) studie om Härskartekniker på Facebook tolkade de härskartekniker genom att analysera konversationer och härskartekniken *förlöjliga* var den härskarteknik som förekom flest gånger då de analyserade konversationerna. Det visade sig att i sex av sju konversationer fanns det tecken på att tekniken använts. Det påvisades även att

det förekom i flera olika former och de formerna som kunde urskiljas var att kalla personer för mindre intelligenta, använda ironi eller göra liknelser mellan till exempel djur. De ord som användes ofta var *okunnig* och *idioti*. Ordet *okunnig* användes i 14 av de 72 inlägg som de analyserade. Dessa ord användes onekligen för att nedvärdera någons intelligens (Jönsson & Stenström, 2014: 25). Fyra exempel ur de samtal där förlöjligande förekommer som Jönsson och Stenströms (2014) analyserade är följande:

- “*Fredrik du är en okunnig parasit. Som hotar demokratin i samhället. Det är pågrund av sånna som dig fördommar och hat förekommer. Du skriver att din text är baserad på fakta...*”
- “*Börje det finns hjälp för dig också bara att söka krya på dig och lycka till...*”
- “*duktig gumma men du har väl samma syn på oliktankande ?? tar de för självklart så dukttig som du värkar*”
- “*...Du kallar det avundsjuka, jag kallar det idioti...*”

2.5.2 Påförande av skuld och skam på Facebook

Påförande av skuld och skam beskriver Ås (1982) som att skämmas för något och känna skuld för något som man händelsevis inte är ansvarig för. Denna härskarteknik sker ofta i kombination med en annan härskarteknik som till exempel *förlöjligande* eller *undanhållande av information*, i kombination med *dubbel bestraffning*. Det är en teknik som man även möter i samband med sexuella trakasserier. Kvinnor och flickor får ibland höra att de får skylla sig själva på grund av deras klädval. Ett exempel som förekommer kan vara *Vad hade du väntat dig skulle hända när du klär dig så där?* Därmed förskjuts fokus effektivt bort från förövarens trakasserier och plötsligt blir det offrets fel att denne har utsatts (Nyberg och Wiberg, 2015:53). Känslan av skuld och skam kan infinna sig till följd av andra situationer, till exempel vid en för omfattande stress men även som en konsekvens av att man utsätts för andra härskartekniker, till exempel:

Jag fick ingen information – jag var väl inte värd att satsa tid på... eller Hur jag än gör tycker de att jag gör fel, jag duger inte...

Processen handlar om att man internaliserar härskartekniken man utsätts för, man införlivar dem i sin egen syn om sig själv. Påförande av skuld och skam kan vara den härskarteknik som är svårast att komma åt (Berg & Bohlin, 2017:125).

I Jönsson och Stenströms (2014) studie om Härskartekniker på Facebook förekom härskartekniken påförande av skuld och skam i två av de totalt sju av konversationerna de analyserade. Jönsson och Stenström (2014:29) påstår att tekniken kan användas i form av att den som blivit utsatt ångrar sin kommentar och tar tillbaka sitt uttalande. Tre exempel ur de samtal där påförande av skuld och skam förekommer som Jönsson och Stenströms (2014) analyserade är följande:

- *“Ser att det finns gått om idioter. Skulle aldrig falla mig in. Jag respekterar alla människor oberoende av hudfärg.”*
- *“För mig står ni för en konstig människosyn. Kanske dumt att kalla er idioter. Alla har rätt att tycka vad de vill. Även om ert tänkande känns väldigt främmande för mig.”*
- *“Sara du förolämpade mig ordentligt emellanåt. Har du någonting heder tar du också bort de inläggen och liksom jag lär ngt av denna diskussion”*.

2.5.3 Våld och hot om våld

Denna härskarteknik är en av de senare tillkomna teknikerna och Jönsson och Stenströms (2014) har i sin studie inte analyserat denna härskarteknik på sociala mediet Facebook som de gjort med *förlöjligande* samt *påförande av skuld och skam* som jag ovan presenterade i avsnitt 2.4 och 2.5. Dock så beskriver Nyberg och Wiberg (2015:07) att den som tar till denna härskarteknik gör det för att skapa rädsla och otrygghet genom trakasserier, våld och otrygghet. Den kan uttryckas och upplevas på många olika sätt, en person kan känna sig hotad även om hotet inte är uttalat explicit.

Härskartekniken våld och hot om våld har varit aktuell i samhällsdebatten under de senaste åren. Då har denna härskarteknik kommit till uttryck med ordet *näthat* och diskussionerna har kretsat en hel del kring framträdande kvinnor, invandrare, homosexuella, etniska, kulturella, språkliga samt sexuella minoriteter som har fått utstå denna härskarteknik på diverse medier på internet (Nyberg & Wiberg 2014:55).

Att hota, misshandla eller på något sätt trakassera en person är olagligt och något man kan bli dömd för. Det finns dem som använder sig av denna metod för att få sin vilja igenom och som också använder metoden framgångsrikt. De som använder sig av denna härskarteknik är en annan typ av härskare än de övriga menar Ländin (2014:51).

3 Material och metod

Inledningsvis beskrivs det insamlade materialet, sedan beskrivs metoderna för analys. Därefter berörs ämnet om validiteten och reliabiliteten för min studie. Slutligen beskrivs studien utifrån de etiska aspekterna som tagits till hänsyn.

3.1 Undersökningens genomförande och material

Materialet som presenteras i denna studie består delvis av en insamling från en elektronisk enkät som delats och besvarats med hjälp av fem frågor. Dessa frågor presenteras under Bilaga 1. Den elektroniska enkäten delades och låg kvar på Facebook under en och en halv månadsperiod. Trost (2012:12) menar att det inte går att räkna med att en enkät kan genomföras under en kort tid såsom ett fåtal veckor. Vidare anser Trost att det inte går att formulera sig oklart eller ytligt och tro att de deltagande kommer att förstå det författaren till enkäten menar om inte enkäten är ytterst tydligt formulerat. De deltagande i denna elektroniska enkät svarade på ja- och nej-frågor och formulerade alltså inte egna tankar och texter. Nämnvärt är att de som deltog i den elektroniska enkäten även endast hade svarsalternativen *ja* eller *nej* på frågan om de var mellan 25–65 år. Mitt syfte är inte att analysera vilken exakt ålder det är som dominerar i svarsfrekvensen i åldersspannet. Ändamålet är att nå så många deltagande som möjligt mellan ålder 25–65 år. Enkäten delades på mitt ”flöde” på Facebook under december månad 2018. Efter en månad samlade jag in svaren från enkäten. Enkäten var alltså tillgänglig för användare att svara på under en månads tid. Enkäten var ”offentlig”, alltså öppen för alla att se, ta del av och kunna dela vidare på sina ”flöden” och i grupper. Efter 1,5 månad hade jag fått in 90 svar vilket räcker gott för att kunna utföra analysen. Detta material står för den kvantitativa delen av studien.

Materialet består även av intervjuer med fyra individer, som jag fortsättningsvis kommer benämna som informanter, för att öka validiteten och reliabiliteten. Dessa fyra informanter, två män samt två kvinnor, representerar de som angivit att de blivit utsatta i den elektroniska enkäten och de stärker förståelsen för de tre härskarteknikerna och hur de kan komma att uttryckas på Facebook. Samtliga informanter är mellan 25–65 år. Denna del står för den

kvalitativa delen av studien. Trost (2010:67) menar att man bör undvika att intervjua flera personer samtidigt då de kan bli komplicerat eftersom de personer som är mer tystlåtna kan ha svårt att komma till tals och bli spända vilket inte ger en god grund för intervjuerna.

Informanterna ger svar på frågan om det finns en skillnad i uttrycken män och kvinnor emellan. Det var av relevans att inkludera två män och två kvinnor i denna studie då det var av intresse att få en lika stor andel män och kvinnor att delta i intervjun. För att hitta dessa fyra personer skrev jag en statusuppdatering på Facebook där jag bad de som varit utsatta av någon eller av alla tre härskarteknikerna att ta kontakt med mig. Jag utförde intervjuerna genom en online-chatt på Facebook med samtliga fyra informanter, vilket betyder att de svar jag har samlat in är informanternas exakta ord, de har alltså inte omformulerats på något vis och det medför i sin tur till att svaren blir än mer genuina och sanningsenliga. Informanterna intervjuades en åt gången i chatten och på detta sätt uteslöts onödig komplikation och eventuella missförstånd. Samtliga fyra personer fick svara på identiska åtta frågor som presenteras under Bilaga 2 – Intervjufrågorna. Samtliga deltagare och informanter förblir anonyma.

3.2 Urval och avgränsningar

De svar som samlades in genom den elektroniska enkäten, alltså den kvantitativa studien, som delades på Facebook spreds vidare av användare på Facebook under en månads tid. Till slut fick jag totalt 90 svar genom den elektroniska enkäten. Av dessa 90 deltagare hade 54 personer svarat att de blivit utsatta för en eller flera av de tre härskarteknikerna. Bortfallet blev alltså 36 personer som svarade att de inte blivit utsatta för någon härskarteknik. De övriga 36 personer som svarade att de inte blivit utsatta för någon av härskarteknikerna uteslöts från denna studie.

Intervjuerna i den kvalitativa delen av studien agerar som ett komplement till detta där de fyra informanterna får representera de utsatta och ge en utförlig beskrivning i vad de har blivit kallade och vilka uttryck och ord de har fått erfara. Syftet är att analysera männen och kvinnornas konkreta ord och uttryck i den kvalitativa delen av studien, alltså intervjuvaren.

3.3 Metoder för analys

Då det kommer till att analysera mitt insamlade material har jag valt att kombinera kvalitativa samt kvantitativa analysmetoder för att ge en vidare förståelse för materialet, vilket Patel & Davidson (2003:111) anser ge en god reliabilitet och validitet för studier. Holme & Solvang (2004:79) anser att kvalitativa data och metoder har sin styrka i att de visar på totalsituationen och en sådan helhetsbild möjliggör en ökad förståelse för sociala processer och sammanhang. Kvantitativ metod menar Holme & Solvang (2004:81) försöker komma till rätta med dessa svagheter genom att standardisera upplägningen.

Härskarteknikerna förlöjligande, påförande av skuld och skam samt våld och hot om våld kategoriserar materialet där den kvantitativa studien ger svar och underlag åt den kvalitativa delen. Varje informant har själva fått identifiera till vilken härskarteknik de har blivit utsatta för. Valen av placeringarna är således utplacerade av de utsatta och berör den kvantitativa delen av studien. Sedan utförs den kvalitativa studien, alltså intervjuerna, genom att de ord och uttryck som förekommit av härskarteknikerna analyseras genom analysmetoden ”karaktistik av olämpligt språkbruk”. De ord eller uttryck som informanterna erfarit ur respektive härskarteknik kommer att kategoriseras inom någon eller flera av de sammanfattande beteckningarna: *nedvärderande, kränkande, förnedrande, skällsord, könsord samt svordomar*. Det är denna kategoriseringsmetod som Landqvist (2012) använde då han studerade polisens uppfattningar om kränkande språkbruk som jag nämnde under avsnitt 2.3. Syftet är att få reda på vilken härskarteknik som förekommer mest/minst samt vilka kategorier inom karaktistik av olämpligt språkbruk det är som informanterna utsatts för och därtill få svar på vilken av dessa kategorier som förekommer mest. Jag ämnar även bedöma om orden och uttrycken skiljer sig i vad män och kvinnor upplever sig ha blivit utsatta för samt mellan de olika åldersgrupperna. Selektionen att ha med material från både en kvalitativ samt en kvantitativ insamling var för att ge en mer omfattande förståelse av materialet, som i sin tur ger god validitet och reliabilitet till studier menar Patel & Davidson (2003:111).

3.4 Validitet och reliabilitet

När det kommer till analyserna och validiteten inom dessa är det viktigt att undersöka endast det som studien ämnar undersöka och inget mer än det anser Patel & Davidson (2003:98). Jag har varit noga med att formulera mina intervjufrågor så tydligt och klart som möjligt för användarna för att utesluta möjliga missuppfattningar från deltagarnas sida. Trost (2012:63)

poängterar att användningen av negationer och krångliga ord i en fråga kan medföra att någon missuppfattar frågan vilket kan resultera i att studien slutligen får en låg grad av reliabilitet.

Jag avser genom min studie att ta reda på om det förekommer någon skillnad i manliga och kvinnliga ord och uttryck. I och med att mitt material både kommer från en elektronisk enkät med en större mängd intressenter av både kvinnligt och manligt kön stärks validiteten genom detta. Därtill stärks den än mer tack vare intervjuerna med två män och två kvinnor som representerar de som angett att de blivit utsatta i enkäten. Jag har ställt öppna frågor vid intervjuerna och låtit intressenterna svara så ärligt och öppet som möjligt och alltså inte kunnat påverka deras svar med slutna eller ledande frågor. Studien valideras med både internetkällor och tryckta källor.

3.5 Etiska aspekter

Med hänsyn till informanterna i den elektroniska enkäten och i de fyra intervjuerna har jag försäkrat dem sin anonymitet. De har inte behövt ange sitt namn så i den aspekten går det inte för någon utomstående att på något sätt söka upp dessa informanter. Detta för att inte göra intrång på deras privatliv eller integritet. De har endast behövt svara på om de är mellan 25–65 år och vad de har för kön. Informanterna informerades om att materialet som kom in skulle användas till denna studie och att studien ska komma att publiceras på Diva. Eftersom samtliga intressenter är myndiga är de fullt ansvariga över vilka ”känsliga” uppgifter de väljer att dela med sig av, det vill säga vilka förnedrande uttryck de har fått utstå på Facebook. Inför intressenternas deltagande var jag tydlig med att klargöra att de uppgifter jag får endast kommer att användas till denna studie och inte spridas vidare i annat syfte än det till studiens utbildande syfte. De fyra informanterna uttryckte ett muntligt samtycke till detta.

4 Resultat

Detta kapitel är uppdelat i tre avsnitt och i det första avsnittet 4.1 presenteras resultatet av den elektroniska enkäten i form av tabeller. I det andra avsnittet 4.2 presenteras resultatet av de fyra intervjuerna. I det tredje och sista avsnittet, 4.3, presenteras en sammanfattning över de två tidigare avsnitten.

4.1 Enkätresultat

Detta resultatavsnitt avhandlar den kvantitativa analysen. I tabell 1 nedan presenteras resultatet från den elektroniska enkäten på Facebook. Resultaten i tabell 1 relaterar till frågeställning 1, det vill säga frågan om det är kvinnor eller män som blir mer utsatta för härskartekniker på Facebook samt vilka ord och uttryck de utsätts för på Facebook. Resultaten i tabell 2 relaterar till frågeställning 2–3, det vill säga frågan om vilken härskarteknik som förekommer mest/minst samt vilka ord och uttryck det är som män och kvinnor utsätts för på Facebook.

Tabell 1: Det totala antalet deltagande i enkäten samt de samtliga män och kvinnor som angett att de blivit utsatta. Därtill de totala antalen/procentantalen kvinnor respektive män som angett att de blivit utsatta för härskarteknikerna.

Totalt deltagande	Samtliga utsatta	Antal utsatta kvinnor	Antal utsatta män
90	54	36 66,7%	18 33,3 %

Resultatet i tabell 1 visar att av de totalt 90 deltagande har 54 utgett att de blivit utsatta för en eller flera av de tre härskarteknikerna *förlöjligande, påförande av skuld och skam* samt *våld och hot om våld*. Av dessa 54 angav 36 kvinnor att de blivit utsatta för härskartekniker, vilket står för 66,7 % av alla utsatta informanter. Antalet män som blivit utsatta är 18 stycken vilket innebär att de är 33,3 % av alla utsatta informanter. Detta innebär att två tredjedelar av de utsatta var kvinnor och en tredjedel var män.

Tabell 2 nedan visar det totala antalet av samtliga informanter som blivit utsatta för härskarteknikerna *förlöjligande, påförande av skuld och skam* samt *våld och hot om våld*. Dessutom redovisas antalet samt procentantalet för de utsatta kvinnor och män i de enskilda härskarteknikerna. Precis som i tabell 1 anknyter tabell 2 till frågeställning 1, alltså frågan om det är kvinnor eller män som blir mer utsatta för härskarteknikerna. Tabellen anknyter även till frågeställning 2, alltså frågan om vilken härskarteknik det är som förekommer mest.

Tabell 2: Antal utsatta män respektive kvinnor samt antalen/procenttalen inom den enskilda härskartekniken.

Härskartekniker	Antal utsatta kvinnor	%	Antal utsatta män	%
Totalt 54 utsatta	36	66,7	18	33,3
Förlöjligad	18	50	7	38,9
Påförande av skuld och skam	12	33,3	8	44,4
Våld och hot om våld	6	16,7	3	16,7

Resultatet i tabell 2 visar det totala antalet utsatta kvinnor och män som blivit utsatta av de tre härskarteknikerna. Av de 90 personer som deltog i enkäten (presenteras i tabell 1) var de utsatta sammantaget 54 personer. Av de 54 utsatta var det totala antalet utsatta kvinnor 36 (66,7 %) personer och det totala antalet utsatta män 18 (33,3 %). Informanterna kunde endast välja ett alternativ av härskartekniker som de blivit utsatta av. Totalt svarade 18 kvinnor att de blivit utsatta för härskartekniken *Förlöjligande* vilket är 50 % av det totala antalet utsatta kvinnor bland de tre härskarteknikerna. Antalet män som blivit utsatta för härskartekniken *Förlöjligande* är totalt 7 stycken som står då står för 38,9 % av de totala utsatta männen bland de tre härskarteknikerna. 12 kvinnor svarade att de blivit utsatta för härskartekniken *Påförande av skuld och skam*. Dessa kvinnor står då för 33,3 % av de totala utsatta kvinnorna bland de tre härskarteknikerna. 8 män sade sig blivit utsatta för härskartekniken *Påförande av skuld och skam* vilket står för 44,4 % av de totala utsatta männen bland de tre härskarteknikerna. Vad gäller den tredje och sista härskartekniken, *Våld och hot om våld*, svarade 6 kvinnor att de blivit utsatta vilket är 16,7 % av det totala antalet utsatta kvinnor bland de tre härskarteknikerna. Totalt 3 män svarade att de blivit utsatta för härskartekniken *Våld och hot om våld* vilket resulterar i 16,7 % av de totala utsatta männen bland de tre härskarteknikerna. Ur svaren framgår därmed att kvinnor procentuellt utsätts mest för kategorin *förlöjligad*, medan män mest utsätts för kategorien *påförande av skuld och skam*, tätt följd dock av tekniken *förlöjligad*. Härskartekniken *våld och hot om våld* utsätts både kvinnor och män klart minst av.

4.2 Intervjuresultat

Under detta avsnitt presenteras de kvalitativa resultaten av min studie som grundas i de fyra intervjuer jag utfört med fyra representanter. Två av dessa är män och två är kvinnor. Alla representanter har inte blivit utsatta för alla tre härskartekniker men de har alla blivit utsatta för minst en av de tre härskarteknikerna.

Samtliga deltagare i urvalsgrupperna förblir helt anonyma och deras precisa ålder samt kön är det enda privata som kommer att presenteras. Avsnittet anknyter till frågeställning 3, alltså vilka ord det är som män och kvinnor utsätts för på Facebook. Informanterna har själva fått utse till vilken kategori av härskarteknik orden och uttrycken tillhör som de har fått utstå. I och med detta har det varit enkelt för mig att placera dem i sin tillhörande kategori under skrivandets gång.

4.2.1 Informant 1

Informant 1 är en man som har blivit utsatt för två av de tre härskartekniker. Det viktiga för honom är att man ska kunna stå för det man uttrycker på Facebook. Han anser att även om han ser att de yngre generationerna uttrycker sig ”fult” oftare än de äldre anser han att användandet av härskarteknikerna inte har något med åldern att göra. Nedan i tablå 1 redovisas för de ord och uttryck som informant 1 har fått erfara i respektive härskartekniker:

Tablå 1: De ord och uttryck som informant 1 har blivit utsatt för på Facebook i dess respektive härskarteknik.

Förlöjligande	”Bög”, ”idiot”, ”ful”, ”cp” ” samt ”Landsförrädare”
Påförande av skuld och skam	-
Våld och hot om våld	”Du ska dö”, ” [...] jag ska komma hem till dig” samt ”Du borde inte få leva”

4.2.2 Informant 2

Informant 2 är en kvinna som har blivit utsatt för endast en härskarteknik på Facebook vilket är *Förlöjligande*. Kvinnan klargör att hon oftast blivit utsatt för härskartekniken av andra kvinnor och väldigt sällan män. Trots detta tror hon att män kan ha en tendens att uttrycka sig ”med grövre ord” (Läs: med elakare uttryck). Hon förklarar att hon upplever uttrycken som ytterst nedlåtande samt respektlösa. Informant 2 säger att hon själv försöker skriva enkelt,

kortfattat samt respektfullt till de användare hon konverserar med på Facebook. Kvinnan upplever att äldre människor på Facebook uttrycker sig ”mildare” och ”snällare”, med ett mer vårdat språk. Hon menar att yngre människor har en tendens till att uttrycka sig ”klumpigt” och ”elakt”. Nedan i tablå 2 redovisas för de ord och uttryck som informant 2 har fått erfara i respektive härskartekniker:

Tablå 2: De ord och uttryck som informant 2 har blivit utsatt för på Facebook i dess respektive härskarteknik.

Förlöjligande	”Du är ju helt dum i huvudet”, Du är ute och cyklar”, ”Du vet inte vad du talar om” samt ”Du verkar vara en idiot”
Påförande av skuld och skam	-
Våld och hot om våld	-

4.2.3 Informant 3

Informant 3 är en kvinna som har blivit utsatt för härskarteknikerna *Förlöjligande* samt *Våld och hot om våld*. Kvinnan menar att de som utsätter henne för dessa härskartekniker är oftast män. Hon har erfart att språket och uttrycken oftast är ”grövre” (Läs: använder elakare ord) hos män. Informant 3 uttrycker att hon ”Tänker på sitt språk” när hon skriver med användare på Facebook och hon anser att andra som skriver med henne bör tänka på hur de uttrycker sig mot andra – ”[...] tycker bara man ska bete sig” påpekar hon. Hon tror inte att åldern har något att göra med uttrycken eller valen av uttrycken. Hon anser att det är män som står för de grövre orden. Nedan i tablå 3 redovisas för de ord och uttryck som informant 3 har fått erfara i respektive härskartekniker:

Tablå 3: De ord och uttryck som informant 3 har blivit utsatt för på Facebook i dess respektive härskarteknik.

Förlöjligande	”Du är sjuk”, ”Du är den mest korkade [...]”, ”Ska ta det på ett språk du förstår din kossa”, ”Lilla gumman”, ”Vänsterbliven”, ”Vänsterfitta”, ”Batikhäxa” samt ”PK-häxa”
Påförande av skuld och skam	-
Våld och hot om våld	”Jag önskar att din dotter blir våldtagen av en invandrare”

4.2.4 Informant 4

Informant 4 är en man som har blivit utsatt för härskarteknikerna *Förlöjligande* samt *Påförande av skuld och skam*. Det är både män och kvinnor som utsätter honom för härskarteknikerna menar han. Mannen anser att yngre människor oftare uttrycker ett mer ovårdat språk än vad han har skådat förekomma hos äldre människor. Informant 4 erkänner dock att han själv kan uttrycka ordet ”Jävlar!” då han är ”riktigt arg”. Annars försöker han vara ”mer försiktig och bete sig som en gentleman mot kvinnor”, då han anser att det känns elakare att vara ”hård” mot kvinnor än mot män. Han tillägger att han inte använder Facebook så ofta. Nedan i tablå 4 redovisas för de ord och uttryck som informant 4 har fått erfara i respektive härskartekniker:

Tablå 4: De ord och uttryck som informant 4 har blivit utsatt för på Facebook i dess respektive härskarteknik.

Förlöjligande	”Fula jäkla idiot”, ”Gris” samt ”Du som har psykiska problem – detta vore ju bra för dig”
Påförande av skuld och skam	”Du är en pedofil”, ”Din svikare [...]”
Våld och hot om våld	-

4.2.5 Karakteristik av olämpligt språkbruk

Under detta avsnitt presenteras analysen karakteristik av olämpligt språkbruk. Nedan i tablå 5 kategoriseras samtliga informanters ord och uttryck, härskarteknikerna, de har blivit utsatta för på det sociala mediet Facebook. Samtliga ord och uttryck placeras under en eller flera av kategorierna *nedvärderande*, *kränkande*, *förnedrande*, *skällsord*, *könsord* samt *svordomar*. Resultaten i tabell 5 relaterar till frågeställning 5 samt 6, det vill säga frågorna om vilka kategorier av språkbruk informanterna har utsatts för samt om vilken kategori för karakteristik av olämpligt språkbruk som förekommer mest.

Tablå 5: Samtliga ord och uttryck som informanter anger de blivit utsatta för på Facebook

	Nedvärderande	Kränkande	Förnedrande	Skällsord	Könsord	Svordomar
Informant 1 Man	"Idiot", "cp" samt "Landsförrädare"	"Landsförrädare", "Du ska dö", "[...] jag ska komma hem till dig" samt "Du borde inte få leva"	"Ful"	"Bög"		
Informant 2 Kvinna	"Du är ju helt dum i huvudet", "Du verkar vara en idiot", "Du vet inte vad du talar om" samt "Du är ute och cyklar"					
Informant 3 Kvinna	"Du är sjuk", "Du är den mest korkade [...]", "Ska ta det på ett språk du förstår din kossa", "Lilla gumman" samt "Vänsterbliven"	"Jag önskar att din dotter blir våldtagen av en invandrare"		"Batikhäxa", "PK-häxa" samt "Ska ta det på ett språk du förstår din kossa"	"Vänsterfitta"	
Informant 4 Man	"Fula jäkla idiot", "Gris", "Du som har psykiska problem – detta vore ju bra för dig samt "Din svikare [...]"		"Fula jäkla idiot", "Du är en pedofil"	"Gris" samt "Du är en pedofil"		"Fula jäkla idiot"

Resultatet i tablå 5 visar vilken kategori som de ord och uttryck tillhör samt som respektive informant har fått erfara. Informant 1 har blivit utsatt för ord och uttryck som faller under fyra av de totalt sex kategorierna och dessa är *nedvärderande*, *kränkande*, *förnedrande*, *skällsord*. Informant 2 har däremot endast blivit utsatt för ord och uttryck som placeras under en kategori vilket är *nedvärderande*. Informant 3 har blivit utsatt för ord och uttryck som faller under för fyra olika kategoriseringar och dessa är *nedvärderande*, *kränkande*, *skällsord* samt *könsord*. Informant 4 har precis som informant 1 och 2 blivit utsatt för ord och uttryck som placeras under fyra olika kategoriseringar.

Vad som är intressant att utläsa ur detta resultat är att informant 3 är den enda som blivit utsatt för kategorin *Könsord*. Vidare är det märkvärdigt att informant 4 är den enda av

informanterna som blivit utsatt för ord och uttryck som faller under kategorin *Svordomar*. Emellertid är det anmärkningsvärt att informant 1 och informant 4, båda männen som intervjuades, är de som utsattes för ord och uttryck som placerades under kategori *Förnedrande*. Ingen av de övriga, de två kvinnorna, blev det. Samtliga informanter blev utsatta för ord och uttryck som faller under *Nedvärderande* vilket betyder att denna kategori är den mest förekommande kategori för karaktäristik av olämpligt språkbruk.

Ett par av de olika ord och uttryck som informanterna har fått erfara har placerats under fler än en kategori för karaktäristik av olämpligt språkbruk. Dessa ord och uttryck är intressant nog de ord och uttryck som endast faller under härskartekniken *förlöjligande*, som var den härskarteknik som förekom oftast hos de fyra informanterna. Nedan följer exempel från materialet som är av härskartekniken förlöjligande och dess ord och uttryck som har placerats i fler än en kategori:

- Fula jäkla idiot
- Gris
- Ska ta det på ett språk du förstår din kossa

Uttrycket ”Fula jäkla idiot” är placerat under kategorierna *Nedvärderande*, *Förnedrande* samt *Svordomar*. Det placerades under *Nedvärderande* eftersom ordet ”idiot” finns med i uttrycket och detta ord förminskar en annan människas intellekt. Uttrycket är även placerat under kategorin *Förnedrande* då ordet ”fula” förnedrar en människas utseende och slutligen placerades ordet även inom kategorin *svordomar* då ordet ”jäkla” är en svordom. Ordet ”Gris” placerades under kategorierna *nedvärderande* samt *skällsord*. Det placerades under kategori *Nedvärderande* då en gris är ett djur och inte besitter lika högt intellekt som hos en människa. Det placerades även under kategori *Skällsord*. Det tredje och sista uttrycket, ”Ska ta det på ett språk du förstår din kossa”, har placerats under kategorierna *Nedvärderande* samt *Skällsord*. Härskaren som uttrycker detta insinuerar att personen som utsätts endast förstår om härskaren skulle förenkla sitt språk och råma som en kossa, ett djur. Det är i den allra högsta grad att nedvärdera en annan människas intellekt.

5 Diskussion

I detta kapitel diskuteras resultaten av studien, i 5.1, samt metoden, i 5.2. Det som ligger till grund för diskussionen är studiens resultat och detta relateras sedermera till tidigare forskning om härskarteknikernas uttryck på det sociala mediet Facebook. Vidare diskuteras kategorierna för karaktäristik av olämpligt språkbruk med hänsyn till denna studie.

5.1 Resultatdiskussion

Det sociala mediet Facebook bygger som bekant på att användarna har och skapar relationer mellan varandra. Med fyra intervjuer och en elektronisk enkät har de tre härskarteknikerna förlöjligande, påförande av skuld och skam samt våld och hot om våld, samt deras uttryck, undersökts på det sociala mediet Facebook. Kommunikationen som gör sig möjlig ”online” genom datorn har förändrat språket och vårt sätt att kommunicera på. Det medför att användarna på internet får utrymme för att fråga mer frågor samt att våga öppna upp och visa mer känslor än vad de kanske annars hade gjort ”offline”. Precis som Foucault (1980:104) kom fram till så pågår det ett maktspel online eftersom alla användare får utrymmet till att kunna uttrycka sig fritt.

Analysen blev en balansgång eftersom mycket beror på den kontext som orden uttrycktes i samt hur en enskild individ hade uppfattat ordet eller uttrycket. Genom studien framkom det att härskartekniken förlöjligande var den härskarteknik som oftast används som teknik till att härska och utöva makt på det sociala mediet Facebook. Samtliga fyra informanter som intervjuades tillkännagav att de blivit utsatta för denna härskarteknik. Härskartekniken förlöjligande är den härskarteknik som förekom mest eftersom det kan vara enkelt att kränka människor genom att förlöjliga dem, som även resultaten bevisade. Det är enkelt att uttrycka ett ord som förlöjligar någon annan. Människor som blir utsatta för denna härskarteknik känner att de blir förolämpade och arga utan att de känner sig rädda för sitt liv. Våld och hot om våld är den härskarteknik som människor kan projicera rädsla hos en människa då kan det möjligen vara ”säkrast” att förolämpa någon genom att förlöjliga dem. Även i Jönsson och Stenströms (2014:32) studie drogs slutsatsen att härskartekniken förlöjligande var den härskarteknik som förekom mest. Härskartekniken förlöjligande tog form genom att härskaren som utövar sin makt yttrar kränkande ord som direkt handlar om att offret besitter en mindre intelligens, ord såsom ”sjuk”, ”idiot”, ”dum i huvudet” samt ”cp”. Uttrycket ”Du som har psykiska problem – detta vore ju bra för dig”, som informant 4 fick erfara, är ironi och även det vanligt förekommande i härskartekniken förlöjligande. Även Jönsson och Stenström

(2014:27) observerade i sin studie att ironi är vanligt förekommande vid härskartekniken förlöjligande. Vanligt förekommande var även att likna offret vid ett djur såsom ”kossa” mot en kvinna och ”gris” mot en man. Att likna andra människor vid djur när de nyttjar tekniken förlöjliga fann även Ås (1982:44) vara vanligt förekommande. Att jämföra en människa vid ett djur är att direkt eliminera en människas register av intelligens anser Ås, det är oerhört kränkande både att som man och kvinna att liknas vid ett djur. Informant 3 blev kallad för ”Batikhäxa” samt ”PK-häxa” och att liknas vid en häxa är i den västerländska kulturen är alltid negativt. Att vara ”PK” (= politiskt korrekt) innebär i detta sammanhang att informant 3 endast uttryckte sig som man ”borde” så att det inte ska sticka i någon annans ögon uttryckte hon sig genom att använda en ”normkompass”. Enligt Karlskronabloggen (2014) är ordet ”Batikhäxa” en politisk term som med en sarkastisk underton beskriver en person med uttalanden som är politiskt korrekta och jobbar inom den statliga eller kommunala sektorn. En ”Batikhäxa” ser oftast problem som socioekonomiska menar Karlskronabloggen (2014). Nyberg och Wiberg (2016:50) anser att förlöjligande sker då någon infantiliseras, det vill säga då någon förminskar en vuxen och jämför dennes beteende eller utseende med ett barns. Informant 3 blev kränkt genom att bli kallad för ”Lilla gumman” och precis som Nyberg och Wiberg beskriver ville härskaren få informant 3 att känna att denne inte är mognare eller klokare än ett barn.

Vad jag fann extra intressant i resultatet angående härskartekniken förlöjligande är att båda männen jag intervjuade, informant 1 samt informant 4, hade fått höra att de har ett fullt utseende, de kallades ”ful” samt ”Fula jäkla idiot”. Ingen av de båda kvinnorna angav att de hade blivit kränkta eller blivit kallade för fula eller mindre vackra på något sätt. Informant 1 blev kallad ”Bög” och jag skulle säga att det ordet i dagens samhälle är ett skällsord och definitivt negativt laddat, speciellt då det uttrycks mot någon som identifierar sig som heterosexuell, vilket informant 1 gör. Det var, på ett sätt, intressant att härskartekniken togs i form genom att kränka informant 3 genom att förminska en politisk tro och samtidigt ifrågasätta hennes intellekt. Hon kallades ”Vänsterbliven” samt ”Vänsterfitta”. Ordet ”Vänsterbliven” anspelar på ordet ”efterbliven” och informants 3 anklagas för att vara mentalt svag eftersom hon sympatiserar med Vänsterpartiets värderingar och ideal. Jag anser att ordet ”fitta” i ordet ”Vänsterfitta” används som ett skällsord.

Härskartekniken påförande av skuld och skam har inte informanterna jag intervjuade blivit utsatta för särskilt mycket. Det man kan säga om de uttryck som informanterna har fått erfara är det att orden skiljer sig från varann. Trots det har alla ord formulerats för att härskarna har velat projicera fram en känsla av skuld och skam hos informanterna. Härskartekniken är ofta

en kombination av förlöjligande samt dubbel bestraffning, det kan handla om återkommande påpekanden om någons brister och misstag hävdar Ländin (2014:39). Informant 4 blev utsatt för härskartekniken påförande av skuld och skam då han erfarande uttrycket ”Du är en pedofil” av en härskare på Facebook. Ordet ”pedofil” är en synonym som jag nämnde även hör hemma hos härskartekniken förlöjliga men i detta uttryck hör hemma i härskartekniken påförande av skuld och skam och Informant 4 valde även att placera detta uttryck under denna kategori av härskarteknik. Härskartekniken påförande av skuld och skam är vanligt förekommande i samband med sexuella trakasserier menar Nyberg & Wiberg (2016:53). Här förekom det hos informant nummer 4 som är en man men Nyberg & Wiberg (2016:53) påstår att tekniken är vanligast förekommande hos kvinnor och flickor på sociala medier. Det är möjligt att härskaren har kallat informanterna för ”pedofil” eller ”landsförrädare” eftersom det är vanligt att mobbningsoffret kan anses ha provocerat härskaren och därmed blir det offret, alltså informanterna, som får bära ansvaret menar Ländin (2014:39).

Informant 2 och 3 berättade att de hade blivit utsatta för härskartekniken våld och hot om våld. Precis som härskartekniken påförande av skuld och skam verkar det som att härskartekniken våld och hot om våld förekommer mer sällan. Informant 2 och 3 förklarade att de tyckte att denna härskarteknik var i allra högsta grad obehaglig och var den härskarteknik som projicerade mest rädsla inom dem. Nyberg & Wiberg (2016:55) menar att härskartekniken våld och hot om våld kan uttryckas och upplevas på många olika sätt och handlar om att skapa rädsla och otrygghet genom våld, hot, trakasserier eller förbud. Nyberg & Wiberg anser även att en person kan känna sig hotad även om hotet inte är explicit uttalat. Informant 1 fick erfara ett sådant exempel, ”jag ska komma hem till dig [...]”. Detta uttryck var inte explicit och härskaren berättade inte allt om vad denne ville göra med informant 1 om denne hade kommit hem till honom. Det viktiga här är att informant 1 i situationen och i dess kontext kände sig hotad och rädd.

Resultaten visar att procentuellt fler kvinnor (66,7 %) utsätts för härskartekniker än män (33,3 %) av de män och kvinnor som deltog i enkäten. Resultaten innebär att två tredjedelar av de utsatta var kvinnor och en tredjedel var män. Detta resultat kan bero på att det var dubbla antalet kvinnor som deltog i enkäten i relation till de manliga deltagarna. Om fler män hade svarat på enkäten hade resultatet möjligtvis sett annorlunda ut. De slutsatser som går att dra av denna studie är att kvinnor blir mest utsatta då det var flest kvinnor som deltog och angav att de blivit utsatta. Det är högst troligt att Facebook öppnar upp möjligheten för både män och kvinnor att uttrycka härskartekniker mot varann även om det historiskt sett varit kvinnor som mest blivit utsatta, Ås (2006:1) anser att det är vanligt för män att använda

härskartekniker då de talar till kvinnor.

Jag valde att intervjua två män och två kvinnor för att lättare kunna jämföra de manliga (Informant 1 och 4) och kvinnliga (Informant 2 och 3) emot varann. Informant 1 utsattes för härskartekniker av både män och kvinnor och informant 2 mest av andra kvinnor. Informant 3 utsattes oftast av män och informant 4 av både män och kvinnor. Vad som är intressant att utläsa av detta är att båda männen, informant 1 och 4, är de som anger att de blir utsatta för båda könen medan kvinnorna, informant 2 anser att hon blivit utsatt av mestadels kvinnor och informant 3 av mestadels män. Alltså inte båda könen i lika stor utsträckning som de manliga informanterna. Det är även intressant att informant 2 är den enda av informanterna som anger att hon endast blivit utsatt av härskare av det kvinnliga könet. Här bekräftas Ås (1982:37) resultat om att det är män som oftare utsätter kvinnor för härskartekniker än det motsatta. Ås studier utfördes under början på 1980-talet vilket är 40 år sedan och det är inte helt omöjligt att denna trend kan vända och kvinnor är de som oftare utsätter andra för härskartekniker i samband med att sociala medier som Facebook gör det enkelt för människor att interagera med varandra. Rörelsen #Metoo kan också ha ett finger med i spelet och påverka till en sådan möjlig utveckling då kvinnor känner att de bör säga ifrån. Informant 1 och 3 ser ingen skillnad på om det är äldre eller yngre som brukar härskartekniker på Facebook. Dock ser informant 2 och 4 att det oftast är yngre människor som använder härskartekniker på det sociala mediet. Informant 2 menar att det är yngre män som oftast använder sig av härskartekniker vilket då kan ge stöd för Ås teorier där hon anser att män ofta nyttjar härskartekniker. Yngre människor dominerar alltså för användandet av härskartekniker enligt informanterna vilket skulle kunna ha att göra med att yngre människor ofta besöker det sociala mediet Facebook samt att de yngre generationerna i dagens samhälle är vana med att vara "sociala" vilket medför att de är trygga med att uttrycka sina ord och tankar.

Precis som i Landqvists (2012:54) studie förekom kategorin Nedvärderande oftast i analysen för karakteristik av olämpligt språkbruk då samtliga informanter hade blivit utsatta för härskartekniker som föll under kategorin. Möjligen har härskartekniken förlöjligande samt kategorin nedvärderande ett tätt sammanband med varann. Förlöjligande var trots allt den härskarteknik som oftast förekom i denna studie. Det kan vara så att någon som utsätts för härskartekniken förlöjligande känner sig närmast nedvärderad som människa. Då förlöjligande ofta uttrycks med synonymer kan det vara en förklaring till att de flesta ord och uttryck placerades under kategorin Nedvärderande. Ås (1982:66) kom i sin studie fram till att tekniken förlöjligande ofta uttrycks i form av att synonymer används.

5.2 Metoddiskussion

Då syftet med denna studie är att studera vilka ord och uttryck det är som förekommer när härskartekniker används på det sociala mediet Facebook, som både män och kvinnor i åldrarna mellan 25–65 år närvarar vid, var det självklart att intervjua två män och två kvinnor i motsvarande ålder eftersom både män och kvinnor deltog i den elektroniska enkäten och de fyra informanterna fick alltså representera dessa utsatta deltagare. Trost (2010:143) menar att man bör begränsa sig till ett mycket litet intervjuer såsom fyra eller fem sammantaget. Med många intervjuer blir materialet ohanterligt och det kan resultera till att man inte får en överblick till att kunna se de viktiga detaljer som förenar eller skiljer, menar Trost.

Emellertid delades den elektroniska enkäten ut på Facebook där män och kvinnor fick alternativet att svara på om de var mellan åldrarna mellan 25–65 år samt om de någon gång blivit utsatta för härskarteknikerna på Facebook. Jag visste inte hur många som i slutändan skulle delta i denna undersökning vilket skulle kunna göra insamlingen problematisk om exempelvis bara fem hade svarat. Min tanke var att om inte mer än 20 personer hade deltagit vid slutet av januari skulle enkäten få ligga kvar på Facebook ett par veckor till. Jag samlade in svaren och det visade sig att nästan dubbelt många kvinnor än män hade deltagit i enkäten. Det var ett omfattande deltagande av den elektroniska enkäten vilket i slutändan resulterade i att 90 personer deltog. Av de 90 deltagande var det totalt 54 personer som angav att de blivit utsatta. Det resulterade i att det blev ett bortfall av 36 deltagande. Svaren samt insamlingen hade möjligen kunnat ändras om enkäten hade legat kvar på Facebook längre än vad den gjorde. Användare kunde dela enkäten på sina sidor på Facebook och deras vänner kunde dela vidare med sina vänner osv. Jag var medveten om att enkäten delades av olika användare hela tiden. På detta vis kunde många delta i enkäten. Eftersom jag ansåg att jag hade fått in tillräckligt mycket deltaganden bestämde jag mig för att inte låta enkäten ligga kvar längre. Vilket medför att detta blev resultatet av min insamling. De 36 deltagande hade i slutändan inte mycket att tillföra till min studie då de angav att de inte alls blivit utsatta för någon av de tre härskarteknikerna. Dock är det intressant att hela 40 % av sådana som blev intresserade av undersökningen klickade på länken till enkäten trots att de inte hade blivit utsatta för härskartekniker alls.

Det var av värde att intervjua personer som kunde representera de utsatta som även deltog i den elektroniska enkäten. Därför var det viktigt att ta ställning till vilken population urvalet är en miniatyr för. Trost (2010:137) påstår att det är viktigt att veta vad ens urval i en studie representerar i synnerhet med kvantitativa studier. Trost (2012:25) anser att den första frågan

man bör ställa sig då man funderar över den population och det urval man vill inkludera i studien är vilken del av befolkningen man har i åtanke för sin studie som även hör samman med studiens syfte. Den kvantitativa analysmetoden valdes för att med förmån kunna uppnå mätbara data till studien samt för att ge en rättvis representation av populationen och de deltagande som blivit utsatta. Detta möjliggjorde att kunna utföra jämförelser mellan nyttjandet av de språkliga kategorierna samt diskussionsämnena.

Resultaten har analyserats genom metoden karakteristik av olämpligt språkbruk, denna metod anser jag har fungerat bra. Dock har det stundtals varit besvärligt att avgöra till vilken kategori inom karakteristik av olämpligt språkbruk ett uttryck tillhör. För att lösa detta placerades ord och uttryck under flera kategorier som jag ansåg att orden eventuellt även kunde tillhöra. Detta tillvägagångssätt anser jag ger ett mer tillförlitligt resultat. Valet av kategoriseringarna nedvärderande, kränkande, förnedrande, skällsord, könsord samt svordomar har sin grund i tidigare forskning om kränkande språkbruk. Landqvist (2012) nyttjade denna metod då han studerade polisens uppfattningar om kränkande språkbruk. Urvalet av de sex kategorierna bidrog till att göra det möjligt att noggrant analysera dessa på en detaljerad nivå. Fastän detta förekom fanns det en viss utmaning i att kategorisera de olika ord och uttryck under dessa sex kategoriseringarna. Utmaningen fanns exempelvis i att avgöra om ordet *ful* skulle kategoriseras under kränkande eller förnedrande då mycket beror på den kontext som ordet uttrycks i och vad individen själv skulle kategorisera det inom.

6 Avslutning

Sammanfattningsvis visar denna studie att, med tanke på den elektroniska enkätens svarsfrekvens, kvinnor blir mer utsatta för härskartekniker och är mer benägna att berätta om det än män. Vidare visade studien att män och kvinnor blir utsatta för mycket olika kränkande ord och uttryck. Allt ifrån ”ful” till ”Du är en pedofil”. Vad som är intressant i denna studie är att de utmärkande orden och uttrycken som de fyra informanterna blivit utsatta för faktiskt är sådana som förefaller som negativt laddade ord inom den kultur de tillhör, i detta fall den västerländska kulturen, närmare bestämt den svenska kulturen. Detta bekräftar även vad tidigare studier har påvisat. De slutsatser som har nåtts, som även grundas av tidigare forskning, är att härskartekniken *förlöjligande* är den härskarteknik som oftast förekommer på Facebook, härskartekniken *våld och hot om våld* förekommer minst. Den kategori som förekommer mest inom karakteristik av olämpligt språkbruk är kategorin *nedvärderande*.

6.1 Förslag till vidare forskning

Under studiens gång har jag funderat på andra aspekter att undersöka i framtida studier angående ord och uttryck som förekommer av härskartekniker. Det vore intressant att studera människor som är tvåspråkiga och som identifierar sig till två kulturer och studera hur dessa uttrycker härskartekniker. Av tidigare forskning har det påvisats att vissa uttryck är vanligt förekommande i den västerländska kulturen. Det vore intressant att se hur härskartekniker uttrycks i en österländsk kultur exempelvis och jämföra denna med en västerländsk sådan. De eventuella likheter och olikheter som kan uttryckas vore spännande att studera och att även förstå varför likheterna samt olikheterna existerar.

Slutligen skulle det vara intressant att undersöka äldre människors, 65 år och uppåt, uttryck vid härskartekniker på Facebook men även andra sociala medier. Denna åldersgrupp och deras språk på sociala medier är ännu tämligen outforskat. Både att undersöka uttrycken hos ett kön, men även att jämföra båda könen med varandra.

Källförteckning

Tryckta källor:

Berg, Sara & Bohlin, Rebecka. (2017) *Fem härskartekniker: Femtio motståndarstrategier*. Falun: ScandBook.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. (2009) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Bohlin, Rebecka. (2016) *Tackla hatet: Om näthat och hot – och hur du skyddar dig*. Falun: ScandBook

Boréus, Kristina. (2006) *Discursive discrimination. A typology. I: European Journal of Social Theory* 9:3. S. 405–424

Börjesson, Mats & Rehn, Alf. (2009) *Makt*. Stockholm: Liber

Eksvärd, Elaine. (2012) *Härskartekniker: Den fula vägen till makt*. Falun: ScandBook

Foucault, Michel. (1980) *Power/knowledge*. Pantheon Books: New York

Habermas, Jürgen. (1990) *Kommunikativt handlande*. Uddevalla: Bohusläns grafiska

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. (2004) *Forskningsmetodik om kvalitativa och kvantitativa metoder*.

Ländin, Camilla. (2014) *Härskartekniker: Identifiera, hantera och förebygga*. Lund: Grönegatan förlag

Nyberg, Anna-Karin & Wiberg, Mikael. (2014) *Sociala medier och härskartekniker*. Lund: Studentlitteratur

Patel, Runa & Davidson, Bo. (2003) *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Tannen, Deborah. (1994) *Det var inte så jag menade!: hur tal och uttryckssätt påverkar våra relationer till andra*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Trost, Jan. (2010) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan. (2012) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur

Ås, Berit. (1982) *Handbok i frigörelse*. Malmö: Skogs Grafiska

Ås, Berit. (2006) *De 5 härskarteknikerna*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige

Internetkällor:

Bellander, Therese. (2011) Sociala mediers inverkan på språket. Tillgänglig: <http://www.politiken.se/tidskrifter/fram/fram11/fram1102-07.pdf> (2019-03-27)

Corneliusson, Vanessa & Wängdahl, Ylva. (2013) *Kommunikation i mötesituationer - En studie av härskar- och främjarteknikers påverkan på jämställdhet*, Göteborg: Göteborgs universitet. Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/33496/1/gupea_2077_33496_1.pdf (2019-03-29)

Ewald, Hugo. (2016) Facebook fyller 10 år i Sverige – så här har sajten förändrats. Tillgänglig: <https://www.metro.se/artikel/facebook-fyller-10-%C3%A5r-i-sverige-s%C3%A5-h%C3%A4r-har-sajten-f%C3%B6r%C3%A4ndrats-xr> (2019-03-27)

Internetstiftelsen, Svenskarna och internet. (2018) Tillgänglig: <https://2018.svenskarnaochinternet.se/sociala-medier/> (2019-06-01)

Joelsson, Filip. (2018) Granskning av näthatet: "Förvånande att se kvinnor över 65 skriva grova saker" Tillgänglig: <https://www.metro.se/artikel/granskning-av-n%C3%A4thatet-f%C3%B6r%C3%A5nande-att-se-kvinnor-%C3%B6ver-65-skriva-grova-saker> (2019-04-01)

Jönsson, Hanna & Stenström, Michaela. (2014) *Härskaren loggar in!: En studie om härskartekniker på Facebook*. Högskolan i Halmstad, Sektionen för hälsa och samhälle (HOS). Tillgänglig: <http://hh.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A694679&dswid=2723> (2019-03-29)

Karlskronabloggen. (2014) Vad är en batikhäxa? Tillgänglig: <http://karlskronabloggen.se/2014/02/06/vad-ar-en-batikhaxa/> (2019-08-07)

Kuronen, Alexander. (2018) Allt fler tjejer anmäler sexism på sociala medier. Tillgänglig: <https://omni.se/allt-fler-tjejer-anmaler-sexism-pa-sociala-medier/a/oRQjpK> (2019-04-01)

Landqvist, Mats. (2012) *Oacceptabla benämningar*. Polisens uppfattningar om kränkade språkbruk. I: Språk i undervisning. Rapport från ASLA:s vårsymposium Linköping 11–12 maj 2012, red. av Christina Rosén, Per Simfors & Ann-Kari Sundberg. Linköping: Institutionen för kultur och kommunikation. S. 49–59. Tillgänglig: <http://liu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A692145&dswid=-9994> (2019-05-05)

Nationalencyklopedin. Härskarteknik. Tillgänglig: <https://www-ne-se.ep.bib.mdh.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/h%C3%A4rskarteknik> (2019-03-27)

Nyberg, Anna-Karin & Wiberg, Mikael. (2015) *Sociala medier - ett nät av härskartekniker?* Umeå universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Institutionen för informatik. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A807676&dswid=-4755> (2019-02-29)

Polismyndigheten. (2019) Näthat- lagar och fakta. Tillgänglig: <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/it-relaterade-brott/nathat/> (2019-04-01)

Statens medieråd. (2018) Störst ökning av anmälningar gällande sexism. Tillgänglig: <https://statensmedierad.se/press/nyheterkronikorochpressmeddelanden/nyheterpressmeddelandekronikor/storstokningavanmalningargallandesexism.2882.html> (2019-04-01)

TT Nyhetsbyrån, Ny Teknik. (2019) Tillgänglig: <https://www.nyteknik.se/digitalisering/facebook-gar-framat-okar-till-1-52-miljarder-anvandare-6946362> (2019-03-31)

Vogel, Anna. (2014) *Laddade ord: Hur nya uttryck, som kategoriserar människor, tas in i svenskan*. Ur språk och stil NF 24. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:890615/FULLTEXT01.pdf> (2019-05-01)

Bilagor

Bilaga 1 – Frågorna i den elektroniska enkäten

1. Kön

2. Är du mellan 25–65 år?

3. Har du blivit utsatt för härskartekniken "förlöjligad" på Facebook? Betyder: Att genom ett manipulativt sätt framställa någons argument eller person som löjlig och oviktig. Synonymer, alltså nedvärderande namn, används. Ett exempel kan vara att någon kallar dig för "ignorant" eller "rikemansunge" när du egentligen har skrivit/uttryckt något viktigt.

4. Har du blivit utsatt för härskartekniken "påförande av skuld och skam" på Facebook?

Betydelse: Uttrycks så att någon får dig att skämmas över dina egna tankar och värderingar som du delat med dig av. Det kan också vara så att någon har fått dig att må dåligt över något du inte är ansvarig för.

5. Har du blivit utsatt för härskartekniken "Våld och hot om våld på Facebook? Betydelse:

Någon uttrycker att de vill göra dig illa och/eller beskriver vad de skulle göra med dig om de fick tag på dig.

Bilaga 2 – Intervjufrågorna

1. Vilka härskartekniker har du blivit utsatt för?
2. Har du blivit utsatt av en man eller kvinna?
3. Vilka ord/uttryck användes?
4. Tänker du på ditt språkbruk på Facebook?
5. Har uttrycken något med kön eller ålder att göra?
6. Har du tänkt på att det du skriver kan uppfattas som en härskarteknik?
7. Har du märkt en skillnad i språkbruk mellan män/kvinnor?
8. Har du märkt en skillnad i språkbruk mellan personer i olika åldrar?